

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (δεύτερο τμήμα)

της 7ης Ιουνίου 2018*

«Προδικαστική παραπομπή – Περιβάλλον – Οδηγία 2001/42/ΕΚ – Άρθρο 2, στοιχείο α' – Έννοια των “σχεδίων και προγραμμάτων” – Άρθρο 3 – Εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων – Περιφερειακός πολεοδομικός κανονισμός για την ευρωπαϊκή συνοικία των Βρυξελλών (Βέλγιο)»

Στην υπόθεση C-671/16,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Conseil d'État (Συμβούλιο της Επικρατείας, Βέλγιο) με απόφαση της 14ης Δεκεμβρίου 2016, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 29 Δεκεμβρίου 2016, στο πλαίσιο της δίκης

Inter-Environnement Bruxelles ASBL,

Groupe d'animation du quartier européen de la ville de Bruxelles ASBL,

Association du quartier Léopold ASBL,

Brusselse Raad voor het Leefmilieu ASBL,

Pierre Picard,

David Weytsman

κατά

Région de Bruxelles-Capitale,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (δεύτερο τμήμα),

συγκείμενο από τους M. Pešič, πρόεδρο τμήματος, A. Rosas, C. Toader (εισηγήτρια), A. Prechal και E. Jarašiūnas, δικαστές,

γενική εισαγγελέας: J. Kokott

γραμματέας: V. Giacobbo-Peyronnel, διοικητική υπάλληλος,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 30ής Νοεμβρίου 2017,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γαλλική.

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

- η Inter-Environnement Bruxelles ASBL, ο Groupe d’animation du quartier européen de la ville de Bruxelles ASBL, η Association du quartier Léopold ASBL, το Brusselse Raad voor het Leefmilieu ASBL, καθώς και οι P. Picard και D. Weytsman, εκπροσωπούμενοι από τον J. Sambon, avocat,
- η Βελγική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τις M. Jacobs, L. Van den Broeck και J. Van Holm, επικουρούμενες από τους P. Coenraets και L. Thommès, avocats,
- η Τσεχική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους M. Smolek και J. Vlácil, καθώς και από την L. Dvořáková,
- η Δανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον J. Nymann-Lindegren,
- η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τους F. Thiran και C. Zadra,

αφού άκουσε τη γενική εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις της κατά τη συνεδρίαση της 25ης Ιανουαρίου 2018,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 2, στοιχείο α', της οδηγίας 2001/42/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 27ης Ιουνίου 2001, σχετικά με την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων (ΕΕ 2001, L 197, σ. 30, στο εξής: οδηγία ΣΕΠΕ [στρατηγική εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων]).
- 2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ, αφενός, των Inter-Environnement Bruxelles ASBL, Groupe d’animation du quartier européen de la ville de Bruxelles ASBL, Association du quartier Léopold ASBL, Brusselse Raad voor het Leefmilieu ASBL, ως μελών της «Coordination Bruxelles-Europe», καθώς και των Pierre Picard και David Weytsman και, αφετέρου, της Région de Bruxelles-Capitale (Περιφέρειας Βρυξελλών-Πρωτεύουσας, Βέλγιο), όσον αφορά το κύρος της αποφάσεως της Κυβερνήσεως της Περιφέρειας αυτής, της 12ης Δεκεμβρίου 2013, περί εγκρίσεως του περιφερειακού πολεοδομικού κανονισμού ζώνης και του περιεχομένου του φακέλου που συνοδεύει την αίτηση για τη χορήγηση εγκρίσεως δόμησης ή άδειας δόμησης όσον αφορά την οδό de la Loi και την πέριξ αυτής περιοχή (*Moniteur belge* της 30ής Ιανουαρίου 2014, σ. 8390, στο εξής: προσβαλλόμενη απόφαση).

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

- 3 Κατά την αιτιολογική σκέψη 4 της οδηγίας ΣΕΠΕ:

«Η εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων είναι σημαντικό μέσο για την ενσωμάτωση περιβαλλοντικών διαστάσεων στην προετοιμασία και έγκριση ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων που ενδέχεται να έχουν σημαντικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις στα κράτη μέλη, διότι εξασφαλίζει ότι οι ενδεχόμενες περιβαλλοντικές επιπτώσεις από την εφαρμογή των σχεδίων και προγραμμάτων λαμβάνονται υπόψη κατά την εκπόνησή τους και πριν από την έγκρισή τους.»

4 Το άρθρο 1 της οδηγίας αυτής, με τίτλο «Στόχοι», προβλέπει:

«Στόχος της παρούσας οδηγίας είναι η υψηλού επιπέδου προστασία του περιβάλλοντος και η ενσωμάτωση περιβαλλοντικών ζητημάτων στην προετοιμασία και θέσπιση σχεδίων και προγραμμάτων με σκοπό την προώθηση βιώσιμης ανάπτυξης, εξασφαλίζοντας ότι, σύμφωνα με την παρούσα οδηγία, θα γίνεται εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων για ορισμένα σχέδια και προγράμματα που ενδέχεται να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον.»

5 Το άρθρο 2 της εν λόγω οδηγίας έχει ως εξής:

«Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας:

α) ως “σχέδια και προγράμματα” νοούνται τα σχέδια και προγράμματα, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που συγχρηματοδοτούνται από την Ευρωπαϊκή [Ένωση], καθώς και οι τροποποιήσεις τους:

- που εκπονούνται ή/και εγκρίνονται από μια αρχή σε εθνικό, περιφερειακό ή τοπικό επίπεδο ή που εκπονούνται από μια αρχή προκειμένου να εγκριθούν, μέσω νομοθετικής διαδικασίας, από το Κοινοβούλιο ή την Κυβέρνηση, και
- που απαιτούνται βάσει νομοθετικών, κανονιστικών ή διοικητικών διατάξεων·

β) ως “εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων” νοείται η εκπόνηση περιβαλλοντικής μελέτης, η διεξαγωγή διαβουλεύσεων, η συνεκτίμηση της περιβαλλοντικής μελέτης και των αποτελεσμάτων των διαβουλεύσεων κατά τη λήψη αποφάσεων καθώς και η παροχή πληροφοριών σχετικά με την απόφαση, σύμφωνα με τα άρθρα 4 έως 9·

[...]».

6 Κατά το άρθρο 3 της οδηγίας ΣΕΠΕ, με τίτλο «Πεδίο εφαρμογής»:

«1. Πραγματοποιείται εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων, σύμφωνα με τα άρθρα 4 έως 9, για σχέδια και προγράμματα που αναφέρονται στις παραγράφους 2 έως 4, και τα οποία ενδέχεται να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον.

2. Με την επιφύλαξη της παραγράφου 3, πραγματοποιείται εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων για όλα τα σχέδια και προγράμματα:

α) τα οποία εκπονούνται για τη γεωργία, δασοπονία, αλιεία, ενέργεια, βιομηχανία, μεταφορές, διαχείριση αποβλήτων, διαχείριση υδάτινων πόρων, τηλεπικοινωνίες, τουρισμό, χωροταξία ή χρήση του εδάφους και τα οποία καθορίζουν το πλαίσιο για μελλοντικές άδειες έργων που απαριθμούνται στα παραρτήματα I και II της οδηγίας [2011/92/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Δεκεμβρίου 2011, σχετικά με την εκτίμηση των επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων δημοσίων και ιδιωτικών έργων στο περιβάλλον (ΕΕ 2012, L 26, σ. 1)] [...]».

[...]».

7 Το άρθρο 5 της οδηγίας ΣΕΠΕ, με τίτλο «Περιβαλλοντική μελέτη», διευκρινίζει, στην παράγραφο 3:

«Κάθε σχετική διαθέσιμη πληροφορία όσον αφορά τις επιπτώσεις των σχεδίων και προγραμμάτων στο περιβάλλον, η οποία προήλθε από κάποιο άλλο επίπεδο λήψης αποφάσεων ή από άλλη κοινοτική νομοθεσία, μπορεί να χρησιμοποιείται για την παροχή των πληροφοριών που περιέχονται στο παράρτημα I.»

- 8 Το άρθρο 6 της εν λόγω οδηγίας, με τίτλο «Διαβουλεύσεις», ορίζει:
- «1. Το προκαταρκτικό σχέδιο ή πρόγραμμα και η περιβαλλοντική μελέτη που εκπονείται σύμφωνα με το άρθρο 5 τίθενται στη διάθεση των αρχών, που αναφέρονται στην παράγραφο 3 του παρόντος άρθρου, και του κοινού.
  2. Στις αρχές που αναφέρονται στην παράγραφο 3 και στο κοινό που αναφέρεται στην παράγραφο 4 δίδεται έγκαιρη και πραγματική ευκαιρία, εντός εύλογων χρονικών περιθωρίων, να εκφράσουν τη γνώμη τους επί του προκαταρκτικού σχεδίου ή προγράμματος και της περιβαλλοντικής μελέτης που το συνοδεύει πριν το σχέδιο ή το πρόγραμμα εγκριθεί ή αρχίσει η σχετική νομοθετική διαδικασία.
  3. Τα κράτη μέλη ορίζουν τις αρχές με τις οποίες πραγματοποιούνται διαβουλεύσεις και οι οποίες, ενόψει των ειδικών περιβαλλοντικών αρμοδιοτήτων τους, ενδέχεται να ενδιαφέρονται για τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις της εφαρμογής των σχεδίων και προγραμμάτων.
  4. Τα κράτη μέλη ορίζουν το κοινό για τους σκοπούς της παραγράφου 2, συμπεριλαμβανομένου του κοινού που πλήττεται ή είναι πιθανόν να πληγεί από τη διαδικασία λήψης αποφάσεων που εμπίπτει στην παρούσα οδηγία, ή που έχει συμφέρον απ' αυτήν, συμπεριλαμβανομένων των αρμοδίων μη κυβερνητικών οργανισμών, όπως των οργανισμών που προωθούν την προστασία του περιβάλλοντος και άλλων ενδιαφερομένων οργανισμών.
  5. Τα κράτη μέλη ρυθμίζουν τις λεπτομέρειες για την ενημέρωση και τις διαβουλεύσεις με τις αρχές και το κοινό.»
- 9 Το άρθρο 11 της οδηγίας ΣΕΠΕ, με τίτλο «Σχέση με την υπόλοιπη κοινοτική νομοθεσία», ορίζει, στην παράγραφο 1:
- «Η εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων, η οποία διεξάγεται βάσει της παρούσας οδηγίας, δεν θίγει οποιεσδήποτε απαιτήσεις της οδηγίας [2011/92] ούτε οποιεσδήποτε άλλες απαιτήσεις του κοινοτικού δικαίου».
- 10 Δυνάμει του άρθρου 4, παράγραφος 2, της οδηγίας 2011/92 (στο εξής: οδηγία ΕΠΕ), τα κράτη μέλη αποφασίζουν εάν τα σχέδια που απαριθμούνται στο παράρτημα ΙΙ της οδηγίας αυτής θα υποβληθούν σε εκτίμηση σύμφωνα με τα άρθρα 5 έως 10 της εν λόγω οδηγίας. Στα σχέδια που εμπίπτουν στον τίτλο 10 του παραρτήματος αυτού, με επικεφαλίδα «Έργα υποδομής», περιλαμβάνονται, στο στοιχείο β', τα «[έ]ργα αστικής χωροταξίας, συμπεριλαμβανομένης της κατασκευής εμπορικών κέντρων και χώρων στάθμευσης αυτοκινήτων».

Το βελγικό δίκαιο

- 11 Όπως προκύπτει από το άρθρο του 1, δεύτερο εδάφιο, σκοπός του Code bruxellois de l'aménagement du territoire (κώδικα χωροταξίας της Περιφέρειας Βρυξελλών), της 9ης Απριλίου 2004 (*Moniteur belge* της 26ης Μαΐου 2004, σ. 40738, στο εξής: CoBAT), είναι, ιδίως, η μεταφορά στο βελγικό δίκαιο της οδηγίας ΣΕΠΕ.
- 12 Ο CoBAT διακρίνει μεταξύ, αφενός, των εργαλείων ανάπτυξης και χωροταξίας και, αφετέρου, των εργαλείων πολεοδομίας. Τα πρώτα υπάγονται στον τίτλο ΙΙ του κώδικα αυτού, με τίτλο «Σχεδιασμός», ενώ τα δεύτερα αποτελούν αντικείμενο του τίτλου ΙΙΙ του εν λόγω κώδικα, με τίτλο «Πολεοδομικοί κανονισμοί».

- 13 Όσον αφορά τα εργαλεία ανάπτυξης και χωροταξίας, το άρθρο 13 του CoBAT ορίζει:
- «Η ανάπτυξη και η χωροταξία της Περιφέρειας Βρυξελλών-Πρωτεύουσας [...] καθορίζονται βάσει των ακόλουθων σχεδίων:
1. του περιφερειακού αναπτυξιακού σχεδίου·
  2. του περιφερειακού σχεδίου χρήσεως του εδάφους·
  3. των κοινών αναπτυξιακών σχεδίων·
  4. του ειδικού σχεδίου χρήσεως του εδάφους. [...]»
- 14 Όσον αφορά τα εργαλεία πολεοδομίας, το άρθρο 87 του κώδικα αυτού διευκρινίζει:
- «Η πολεοδομία της Περιφέρειας Βρυξελλών-Πρωτεύουσας καθορίζεται από τους ακόλουθους κανονισμούς:
1. τους περιφερειακούς πολεοδομικούς κανονισμούς·
  2. τους δημοτικούς πολεοδομικούς κανονισμούς.»
- 15 Η διαδικασία κατάρτισης των σχεδίων που αναφέρονται στο άρθρο 13 του CoBAT περιλαμβάνει την εκπόνηση έκθεσης σχετικά με τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις, όπως προκύπτει, αντιστοίχως, από το άρθρο 18, παράγραφος 1, από το άρθρο 25, παράγραφος 1, το άρθρο 33, πρώτο εδάφιο, και από το άρθρο 43, παράγραφος 1, του κώδικα αυτού.
- 16 Αντιθέτως, τα άρθρα 88 επ. του CoBAT, στα οποία περιγράφεται η διαδικασία καταρτίσεως των κανονισμών που αναφέρονται στο άρθρο 87 του κώδικα αυτού, δεν προβλέπουν παρόμοια διαδικασία εκτίμησης περιβαλλοντικών επιπτώσεων για τους εν λόγω κανονισμούς.
- 17 Το άρθρο 88 του εν λόγω κώδικα ορίζει:
- «Η Κυβέρνηση μπορεί να θεσπίσει έναν πολεοδομικό κανονισμό ή περιφερειακούς πολεοδομικούς κανονισμούς που περιέχουν διατάξεις ικανές να εξασφαλίσουν ιδίως:
- 1° την υγιεινή, τη συντήρηση, τη σταθερότητα και την αισθητική των κτιρίων, των εγκαταστάσεων και του πέριξ αυτών χώρου, καθώς και την ασφάλεια και, ειδικότερα, την προστασία τους από πυρκαγιά και πλημμύρα·
  - 2° τη θερμική και ακουστική ποιότητα των κτιρίων, την εξοικονόμηση ενέργειας και την ανάκτηση ενέργειας·
  - 3° τη συντήρηση, την υγιεινή, την ασφάλεια, τη βιωσιμότητα και την αισθητική του οδικού δικτύου, των προσβάσεων σε αυτό και του πέριξ αυτού χώρου·
  - 4° την εξυπηρέτηση των κτιρίων με εγκαταστάσεις κοινής ωφελείας και, ιδίως, όσον αφορά τη διανομή νερού, φυσικού αερίου, ηλεκτρικής ενέργειας, θέρμανσης, τηλεπικοινωνιών και την αποκομιδή των απορριμμάτων·
  - 5° τις ελάχιστες προδιαγραφές χώρου και άνεσης των κατοικιών·

- 6° την οικιστική ποιότητα και την άνεση της βραδείας κυκλοφορίας, ιδίως με την παρεμπόδιση θορύβων, σκόνης και αναθυμιάσεων από την εκτέλεση έργων, καθώς και την απαγόρευση των εργασιών ορισμένες ώρες και ημέρες·
- 7° την πρόσβαση των προσώπων με μειωμένη κινητικότητα στα κτίρια, οικοδομημένα ή μη, ή σε μέρη των κτιρίων αυτών στα οποία επιτρέπεται η πρόσβαση στο κοινό, στις εγκαταστάσεις και στις οδούς·
- 8° την ασφάλεια της χρήσεως αγαθού στο οποίο επιτρέπεται η πρόσβαση στο κοινό.

Οι κανονισμοί αυτοί μπορούν να αφορούν, μεταξύ άλλων, κτίρια και εγκαταστάσεις πάνω και κάτω από το έδαφος, πινακίδες, μέσα διαφήμισης και προβολής, κεραίες, αγωγούς, περιφράξεις, αποθήκες, μη οικοδομημένα γήπεδα, χώρους φύτευσης, μεταβολές στη μορφολογία του εδάφους και τη διαρρύθμιση των χώρων που προορίζονται για την κυκλοφορία και τη στάθμευση αυτοκινήτων έξω από το οδικό δίκτυο.

Οι εν λόγω πολεοδομικοί κανονισμοί δεν μπορούν να παρεκκλίνουν από τους κανόνες που έχουν εφαρμογή στον τομέα της οδοποιίας.

Εφαρμόζονται σε ολόκληρη την επικράτεια της Περιφέρειας ή σε μέρος αυτής, τα όρια της οποίας καθορίζονται από τους εν λόγω κανονισμούς.»

Η διαφορά της κύριας δίκης και το προδικαστικό ερώτημα

- 18 Στις 24 Απριλίου 2008, η Κυβέρνηση της Περιφέρειας Βρυξελλών-Πρωτεύουσας ενέκρινε οριστικά ένα προσχέδιο για την ευρωπαϊκή συνοικία των Βρυξελλών (στο εξής: ευρωπαϊκή συνοικία), ώστε να γίνει η εν λόγω συνοικία συμπαγής και μικτή, συνδυάζοντας έναν πόλο διεθνών θέσεων εργασίας, έναν πόλο κατοικιών, καθώς και έναν πόλο πολιτισμού και αναψυχής για όλους.
- 19 Στις 16 Δεκεμβρίου 2010, η εν λόγω κυβέρνηση εξέδωσε συγχρόνως τις κατευθυντήριες γραμμές του σχεδίου «Projet urbain Loi», οι οποίες συνιστούν ένα σχέδιο-οδηγό χωρίς κανονιστική ισχύ, καθώς και απόφαση για την εφαρμογή, μέσω ενός ειδικού σχεδίου χρήσεως γης, προς έγκριση από το δημοτικό συμβούλιο του Δήμου Βρυξελλών, του ρυθμιστικού σχεδίου για την οδό de la Loi και την περίξ αυτής περιοχή εντός της ευρωπαϊκής συνοικίας.
- 20 Στις 15 Δεκεμβρίου 2011, η Κυβέρνηση της Περιφέρειας των Βρυξελλών-Πρωτεύουσας ενέκρινε ένα πρώτο σχέδιο περιφερειακού πολεοδομικού κανονισμού ζώνης (στο εξής: ΠΠΚΖ) σχετικά με την περιοχή που αναφέρεται στην προηγούμενη σκέψη. Κατά τη δημόσια διαβούλευση που διεξήχθη το διάστημα από 19 Μαρτίου έως 18 Απριλίου 2012, διατυπώθηκαν ενστάσεις και παρατηρήσεις, μεταξύ άλλων εκ μέρους της Coordination Bruxelles-Europe, οι οποίες αφορούσαν, μεταξύ άλλων αιτιάσεων, την έλλειψη εκτιμήσεως περιβαλλοντικών επιπτώσεων. Στις 19 Ιουλίου 2012, η εν λόγω κυβέρνηση εξέδωσε ανακοίνωση προκειμένου να δρομολογήσει την εκπόνηση μελέτης επιπτώσεων για το πρώτο σχέδιο ΠΠΚΖ.
- 21 Στις 28 Φεβρουαρίου 2013, κατόπιν της μελέτης αυτής, η ως άνω κυβέρνηση ενέκρινε ένα δεύτερο σχέδιο ΠΠΚΖ που αποτέλεσε επίσης αντικείμενο διαβούλευσης και για το οποίο υποβλήθηκαν ενστάσεις και παρατηρήσεις, μεταξύ των οποίων και αυτές της Coordination Bruxelles-Europe.
- 22 Στις 12 Δεκεμβρίου 2013, με την προσβαλλόμενη απόφαση, η Κυβέρνηση της Περιφέρειας Βρυξελλών-Πρωτεύουσας ενέκρινε τον επίμαχο ΠΠΚΖ.

- 23 Με δικόγραφο που κατατέθηκε στις 31 Μαρτίου 2014, οι προσφεύγοντες της κύριας δίκης άσκησαν προσφυγή ενώπιον του Conseil d'État (Συμβουλίου της Επικρατείας, Βέλγιο) με αίτημα την ακύρωση της απόφασης αυτής. Προσάπτουν στην εν λόγω κυβέρνηση ότι, επειδή δεν προέβη σε εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων σύμφωνα με την οδηγία ΣΕΠΕ, παρέβη τις διαδικασίες που προβλέπονται από την οδηγία αυτή. Ειδικότερα, η μελέτη επιπτώσεων δεν πληροί τις προϋποθέσεις που απαιτούνται από την εν λόγω οδηγία.
- 24 Με την προσφυγή τους, οι προσφεύγοντες της κύριας δίκης υποστηρίζουν, κατ' ουσίαν, ότι το βελγικό δίκαιο διακρίνει μεταξύ των μέτρων που εμπίπτουν στη χωροταξία και εκείνων που εμπίπτουν στην πολεοδομία, προβλέποντας μόνο για τα πρώτα τη διενέργεια εκτίμησης περιβαλλοντικών επιπτώσεων. Όμως, η οδηγία ΣΕΠΕ αφορά «τα σχέδια και προγράμματα» χωρίς να προβαίνει σε μια τέτοια διαφοροποίηση.
- 25 Προς αντίκρουση, η Κυβέρνηση της Περιφέρειας Βρυξελλών-Πρωτεύουσας προβάλλει ότι η προσβαλλόμενη απόφαση δεν συνιστά ούτε σχέδιο ούτε πρόγραμμα κατά την έννοια της οδηγίας αυτής και ότι, ως εκ τούτου, οι διαδικαστικές υποχρεώσεις που προβλέπει η εν λόγω οδηγία δεν έχουν εφαρμογή κατά την έκδοση μιας τέτοιας απόφασης.
- 26 Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι η ενδεχόμενη βασιμότητα της προσφυγής εξαρτάται από το κατά πόσον η εν λόγω απόφαση εμπίπτει στην έννοια των «σχεδίων και προγραμμάτων», όπως αυτή ορίζεται στην οδηγία ΣΕΠΕ.
- 27 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Conseil d'État (Συμβούλιο της Επικρατείας) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο το εξής προδικαστικό ερώτημα:

«Έχει το άρθρο 2, [στοιχείο] α', της οδηγίας [ΣΕΠΕ] την έννοια ότι στα "σχέδια και προγράμματα" μπορεί να περιλαμβάνεται πολεοδομικός κανονισμός που έχει θεσπιστεί από περιφερειακή αρχή:

- ο οποίος περιλαμβάνει χαρτογράφηση που καθορίζει την περιοχή εφαρμογής του σε μια μόνο συνοικία και οριοθετεί εντός της περιοχής αυτής διάφορες εκτάσεις στις οποίες εφαρμόζονται διαφορετικοί κανόνες όσον αφορά τη διάταξη και το ύψος των κτιρίων· και
- ο οποίος προβλέπει επίσης ειδικούς όρους διευθέτησης για τις ζώνες που βρίσκονται γύρω από τα κτίρια, καθώς και συγκεκριμένες κατευθύνσεις για τη χωρική εφαρμογή ορισμένων κανόνων που θεσπίζει λαμβάνοντας υπόψη τις οδούς, τις ευθείες γραμμές που έχουν χαραχθεί καθέτως σε σχέση με τις οδούς αυτές και τις αποστάσεις σε σχέση με την ευθυγράμμιση των οδών· και
- ο οποίος θέτει ως σκοπό την ανάπλαση της επίμαχης συνοικίας· και
- ο οποίος καθορίζει τους κανόνες σχετικά με το περιεχόμενο των φακέλων που συνοδεύουν την αίτηση για την έκδοση αδειών δομήσεως που υπόκεινται στην εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων, στη συνοικία αυτή;»

Επί του προδικαστικού ερωτήματος

- 28 Επισημαίνεται εισαγωγικά ότι, μολονότι το προδικαστικό ερώτημα αναφέρεται μόνο στο άρθρο 2 της οδηγίας ΣΕΠΕ, όπως προβάλλουν αρκετοί από τους μετέχοντες στη διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου, με την αίτηση προδικαστικής απόφασης ζητείται να καθοριστεί τόσο αν ΠΠΚΖ όπως ο επίμαχος στην κύρια δίκη εμπίπτει στην έννοια των «σχεδίων και προγραμμάτων», όπως αυτή ορίζεται στην εν λόγω διάταξη, όσο και αν ο κανονισμός αυτός περιλαμβάνεται σε εκείνους που πρέπει να υποβάλλονται σε εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων, κατά την έννοια του άρθρου 3 της οδηγίας αυτής.

- 29 Το γεγονός ότι, από τυπικής απόψεως, ένα εθνικό δικαστήριο διατύπωσε προδικαστικό ερώτημα παραπέμποντας μόνο σε ορισμένες διατάξεις του δικαίου της Ένωσης δεν εμποδίζει το Δικαστήριο να του παράσχει όλα τα ερμηνευτικά στοιχεία που μπορεί να είναι χρήσιμα για την εκδίκαση της υποθέσεως της οποίας έχει επιληφθεί, είτε μνημονεύει τις διατάξεις αυτές είτε όχι στα ερωτήματά του. Συναφώς, στο Δικαστήριο εναπόκειται να συναγάγει, από το σύνολο των στοιχείων που του παρέχει το εθνικό δικαστήριο και ιδίως από το σκεπτικό της αποφάσεως περί παραπομπής, εκείνα τα στοιχεία του δικαίου της Ένωσης που χρήζουν ερμηνείας, λαμβανομένου υπόψη του αντικειμένου της διαφοράς (απόφαση της 22ας Ιουνίου 2017, E.ON Biofor Sverige, C-549/15, EU:C:2017:490, σκέψη 72 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 30 Συναφώς, όπως προκύπτει από το άρθρο 3 της οδηγίας ΣΕΠΕ, η διάταξη αυτή έχει την έννοια ότι εξαρτά την υποχρέωση υποβολής συγκεκριμένου σχεδίου ή προγράμματος σε εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων από την προϋπόθεση ότι το σχέδιο ή το πρόγραμμα, που αφορά η διάταξη αυτή, ενδέχεται να έχει σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον.
- 31 Επομένως, πρέπει να γίνει δεκτό ότι το αιτούν δικαστήριο ερωτά, κατ' ουσίαν, εάν το άρθρο 2, στοιχείο α', και το άρθρο 3 της οδηγίας ΣΕΠΕ πρέπει να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι ΠΠΚΖ, όπως αυτός της κύριας δίκης, για τον καθορισμό ορισμένων κανόνων για την εκτέλεση κατασκευαστικών έργων, εμπίπτει στην έννοια των «σχεδίων και προγραμμάτων», ενδέχεται να έχει σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον κατά την έννοια της οδηγίας αυτής και πρέπει, επομένως, να υποβληθεί σε εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων.
- 32 Εισαγωγικά, πρέπει, πρώτον, να υπομνησθεί ότι, όπως προκύπτει από την αιτιολογική σκέψη 4 της οδηγίας ΣΕΠΕ, η εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων είναι σημαντικό μέσο για την ενσωμάτωση περιβαλλοντικών διαστάσεων στην εκπόνηση και έγκριση ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων.
- 33 Ακολούθως, κατά το άρθρο της 1, στόχος της οδηγίας αυτής είναι η υψηλού επιπέδου προστασία του περιβάλλοντος και η ενσωμάτωση περιβαλλοντικών ζητημάτων στην εκπόνηση και θέσπιση σχεδίων και προγραμμάτων με σκοπό την προώθηση βιώσιμης ανάπτυξης, εξασφαλίζοντας ότι, σύμφωνα με την εν λόγω οδηγία, θα γίνεται εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων για ορισμένα σχέδια και προγράμματα που ενδέχεται να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον (απόφαση της 21ης Δεκεμβρίου 2016, Associazione Italia Nostra Onlus, C-444/15, EU:C:2016:978, σκέψη 47).
- 34 Τέλος, λαμβανομένου υπόψη του σκοπού της ίδιας οδηγίας, που συνίσταται στην εξασφάλιση υψηλού επιπέδου περιβαλλοντικής προστασίας, οι διατάξεις που οριοθετούν το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας αυτής και ιδίως εκείνες που περιλαμβάνουν ορισμό των πράξεων, στις οποίες αυτή αποβλέπει, χρήζουν ευρείας ερμηνείας (απόφαση της 27ης Οκτωβρίου 2016, D'Oultremont κ.λπ., C-290/15, EU:C:2016:816, σκέψη 40 καθώς και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 35 Η απάντηση στο προδικαστικό ερώτημα θα πρέπει να στηριχθεί στις εκτιμήσεις αυτές.

Επί του άρθρου 2, στοιχείο α', της οδηγίας ΣΕΠΕ

- 36 Το άρθρο 2, στοιχείο α', της οδηγίας ΣΕΠΕ ορίζει τα «σχέδια και προγράμματα» που αφορά ως εκείνα που πληρούν σωρευτικώς δύο προϋποθέσεις, δηλαδή, αφενός, έχουν εκπονηθεί και/ή εγκριθεί από μια αρχή σε εθνικό, περιφερειακό ή τοπικό επίπεδο ή έχουν εκπονηθεί από μια αρχή προκειμένου να εγκριθούν, μέσω νομοθετικής διαδικασίας, από το Κοινοβούλιο ή την Κυβέρνηση και, αφετέρου, απαιτούνται βάσει νομοθετικών, κανονιστικών ή διοικητικών διατάξεων.
- 37 Το Δικαστήριο έχει ερμηνεύσει τη διάταξη αυτή δεχόμενο ότι «απαιτούνται», κατά την έννοια και κατ' εφαρμογή της οδηγίας ΣΕΠΕ, και, κατά συνέπεια, υποβάλλονται σε διαδικασία εκτιμήσεως των περιβαλλοντικών επιπτώσεών τους, υπό τις προϋποθέσεις που προβλέπει η εν λόγω οδηγία, τα σχέδια και τα προγράμματα των οποίων η έγκριση στηρίζεται σε εθνικές νομοθετικές ή κανονιστικές

διατάξεις, οι οποίες καθορίζουν τις αρμόδιες για την έγκριση των εν λόγω σχεδίων και προγραμμάτων αρχές, καθώς και τη διαδικασία εκπονήσεώς τους (απόφαση της 22ας Μαρτίου 2012, Inter-Environnement Bruxelles κ.λπ., C-567/10, EU:C:2012:159, σκέψη 31).

- 38 Συγκεκριμένα, ο αποκλεισμός από το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας ΣΕΠΕ των σχεδίων και προγραμμάτων των οποίων η έγκριση δεν έχει δεσμευτικό χαρακτήρα θα προσέκρουε στην πρακτική αποτελεσματικότητα της εν λόγω οδηγίας, λαμβανομένου υπόψη του σκοπού που αυτή επιδιώκει, ο οποίος συνίσταται στην εξασφάλιση υψηλού επιπέδου περιβαλλοντικής προστασίας (βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση της 22ας Μαρτίου 2012, Inter-Environnement Bruxelles κ.λπ., C-567/10, EU:C:2012:159, σκέψεις 28 και 30).
- 39 Εν προκειμένω, όπως προκύπτει από τις διαπιστώσεις του αιτούντος δικαστηρίου, η προσβαλλόμενη απόφαση εγκρίθηκε από περιφερειακή αρχή βάσει των άρθρων 88 επ. του CoBAT.
- 40 Κατά συνέπεια, πληρούνται οι προϋποθέσεις που απαριθμούνται στη σκέψη 36 της παρούσας αποφάσεως.

Επί του άρθρου 3 της οδηγίας ΣΕΠΕ

- 41 Επισημαίνεται ότι, δυνάμει του άρθρου 3, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας ΣΕΠΕ, υποβάλλονται συστηματικά σε εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων τα σχέδια και προγράμματα τα οποία, αφενός, εκπονήθηκαν για ορισμένους τομείς και τα οποία, αφετέρου, καθορίζουν το πλαίσιο για δυνητικές στο μέλλον άδειες έργων που απαριθμούνται στα παραρτήματα I και II της οδηγίας ΕΠΕ (βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση της 17ης Ιουνίου 2010, Terre wallonne και Inter-Environnement Wallonie, C-105/09 και C-110/09, EU:C:2010:355, σκέψη 43).
- 42 Όσον αφορά την πρώτη από τις προϋποθέσεις αυτές, όπως προκύπτει από το γράμμα του άρθρου 3, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας ΣΕΠΕ, σκοπός της διάταξης αυτής είναι ιδίως ο τομέας «της χωροταξίας ή χρήσης του εδάφους».
- 43 Όπως προβάλλει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το γεγονός ότι η διάταξη αυτή αναφέρεται τόσο στη «χωροταξία» όσο και στη «χρήση του εδάφους» υποδηλώνει σαφώς ότι ο εν λόγω τομέας δεν περιορίζεται στη χρήση του εδάφους, υπό τη στενή έννοια, δηλαδή στην κατάτμηση του εδάφους σε ζώνες και στον καθορισμό των δραστηριοτήτων που επιτρέπονται εντός των ζωνών αυτών, αλλά ότι ο τομέας αυτός καλύπτει κατ' ανάγκην ένα ευρύτερο πεδίο.
- 44 Όπως προκύπτει από το άρθρο 88 του CoBAT, ο περιφερειακός πολεοδομικός κανονισμός αφορά ιδίως τις κατασκευές και τον περίξ αυτών χώρο από την άποψη, μεταξύ άλλων, της οδοποιίας, της συντήρησης, της ασφάλειας, της υγιεινής, της ενέργειας, του θορύβου, της διαχείρισης των αποβλήτων και της αισθητικής.
- 45 Επομένως, η πράξη αυτή εμπίπτει στον τομέα της «χωροταξίας ή χρήσης του εδάφους», κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας ΣΕΠΕ.
- 46 Όσον αφορά τη δεύτερη προϋπόθεση, προκειμένου να στοιχειοθετηθεί αν ένας περιφερειακός πολεοδομικός κανονισμός, όπως αυτός της κύριας δίκης, καθορίζει το πλαίσιο για τη μελλοντική αδειοδότηση των σχεδίων που απαριθμούνται στα παραρτήματα I και II της οδηγίας ΕΠΕ, πρέπει να εξεταστεί το περιεχόμενο και ο σκοπός του κανονισμού αυτού, λαμβανομένου υπόψη του πεδίου εφαρμογής της περιβαλλοντικής εκτίμησης των έργων, όπως προβλέπεται από την εν λόγω οδηγία (βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση της 17ης Ιουνίου 2010, Terre wallonne και Inter-Environnement Wallonie, C-105/09 και C-110/09, EU:C:2010:355, σκέψη 45).

- 47 Όσον αφορά, πρώτον, τα έργα που απαριθμούνται στα παραρτήματα I και II της οδηγίας ΕΠΕ, πρέπει να υπομνησθεί ότι στον τίτλο 10 του παραρτήματος αυτού περιλαμβάνονται τα σχέδια υποδομής, στα οποία συγκαταλέγονται, στο στοιχείο β' του τίτλου αυτού, τα έργα αστικής χωροταξίας.
- 48 Επισημαίνεται ότι η προσβαλλόμενη πράξη περιέχει κανόνες που εφαρμόζονται σε όλα τα κτίρια, δηλαδή στα κτίρια ανεξαρτήτως της φύσεώς τους, καθώς και στους πέριξ αυτών χώρους, συμπεριλαμβανομένων των «ζωνών ανοικτού χώρου» και των «ζωνών πεζόδρομων», είτε είναι αποκλειστικής εκμεταλλεύσεως είτε διαθέσιμες στο κοινό.
- 49 Συναφώς, η πράξη αυτή περιλαμβάνει χαρτογράφηση που δεν προβλέπει μόνο την περιοχή εφαρμογής της, αλλά προσδιορίζει διάφορες εκτάσεις στις οποίες εφαρμόζονται διαφορετικοί κανόνες όσον αφορά τη διάταξη και το ύψος των κτιρίων.
- 50 Ειδικότερα, η εν λόγω πράξη περιέχει διατάξεις που αφορούν, μεταξύ άλλων, τον αριθμό, τη διάταξη και το μέγεθος των κτιρίων, καθώς και τον συντελεστή κάλυψης· τους ακάλυπτους χώρους, συμπεριλαμβανομένων των φυτών στους χώρους αυτούς· τη συλλογή ομβρίων υδάτων, συμπεριλαμβανομένης της κατασκευής κατακλυζόμενων ταμιευτήρων και δεξαμενών ανάκτησης, τον σχεδιασμό των κτιρίων σε σχέση με τις πιθανές χρήσεις τους, τη διάρκεια ζωής τους και τη διάλυσή τους· τον συντελεστή βιοτόπου, δηλαδή την αναλογία μεταξύ των περιβαλλοντικά οικοδομήσιμων επιφανειών και της έκτασης του οικοπέδου· τη διαρρύθμιση των στεγών, ιδίως υπό το πρίσμα της ενσωμάτωσης στο τοπίο και της βλάστησης.
- 51 Όσον αφορά τον σκοπό της προσβαλλόμενης πράξης, η πράξη αυτή επιδιώκει την ανάπλαση της συνοικίας σε «αστική, συμπαγή και μικτή» συνοικία και αποσκοπεί στην «αναδιάταξη ολόκληρης της ευρωπαϊκής συνοικίας». Ειδικότερα, η εν λόγω πράξη περιλαμβάνει ένα κεφάλαιο με τίτλο «Διατάξεις σχετικά με το περιεχόμενο του φακέλου που συνοδεύει την αίτηση για τη χορήγηση πιστοποιητικού και πολεοδομικής άδειας», το οποίο προβλέπει όχι μόνον τους ουσιαστικούς κανόνες που πρέπει να εφαρμόζονται κατά την έκδοση των αδειών, αλλά και τους διαδικαστικούς κανόνες που διέπουν το περιεχόμενο των αιτήσεων για τη χορήγηση πιστοποιητικών και πολεοδομικών αδειών.
- 52 Επομένως, απόφαση όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη συμβάλλει, τόσο βάσει του περιεχομένου της όσο και του σκοπού της, στην υλοποίηση των σχεδίων που απαριθμούνται στο εν λόγω παράρτημα.
- 53 Δεύτερον, όσον αφορά το ζήτημα αν η προσβαλλόμενη πράξη ορίζει το πλαίσιο εντός του οποίου μπορεί να επιτραπεί στο μέλλον η υλοποίηση των σχεδίων αυτών, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι η έννοια των «σχεδίων και προγραμμάτων» αφορά κάθε πράξη η οποία καθορίζει, θεσπίζοντας κανόνες και διαδικασίες ελέγχου που έχουν εφαρμογή στον οικείο τομέα, ένα σημαντικό σύνολο κριτηρίων και προϋποθέσεων για την έγκριση και την εφαρμογή ενός ή περισσότερων σχεδίων τα οποία ενδέχεται να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον (απόφαση της 27ης Οκτωβρίου 2016, D'Oultremont κ.λπ., C-290/15, EU:C:2016:816, σκέψη 49 καθώς και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 54 Αυτή η ερμηνεία της έννοιας των «σχεδίων και προγραμμάτων» αποσκοπεί στο να διασφαλιστεί, όπως επισήμανε η γενική εισαγγελέας στο σημείο 23 των προτάσεών της, ότι θα υποβληθούν σε περιβαλλοντική εκτίμηση πράξεις που ενδέχεται να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον.
- 55 Επομένως, όπως επισήμανε η γενική εισαγγελέας στις σκέψεις 25 και 26 των προτάσεών της, η έννοια «σημαντικό σύνολο κριτηρίων και προϋποθέσεων» πρέπει να ερμηνευθεί κατά τρόπο ποιοτικό και όχι ποσοτικό. Συγκεκριμένα, πρέπει να αποτρέπονται πιθανές μεθοδεύσεις για την καταστρατήγηση των υποχρεώσεων που προβλέπει η οδηγία ΣΕΠΕ, ενδεχομένως μέσω του κατακερματισμού των μέτρων, με αποτέλεσμα τη μείωση της πρακτικής αποτελεσματικότητας της οδηγίας αυτής (βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση της 27ης Οκτωβρίου 2016, D'Oultremont κ.λπ., C-290/15, EU:C:2016:816, σκέψη 48 καθώς και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

- 56 Από το γράμμα της προσβαλλόμενης πράξης προκύπτει ότι η πράξη αυτή περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, κανόνες όσον αφορά τη χωροταξία των ζωνών πέριξ των κτιρίων και άλλων ελεύθερων χώρων, των ζωνών πεζόδρομων καθώς και των ζωνών με αυλές και κήπους, τις περιφράξεις, τις συνδέσεις των κτιρίων με τα δίκτυα και το αποχετευτικό σύστημα, τη συλλογή των ομβρίων υδάτων και διάφορα χαρακτηριστικά των κτιρίων, μεταξύ άλλων, τη μετατρεψιμότητα και τη βιωσιμότητά τους, ορισμένες από τις εξωτερικές όψεις τους ή ακόμη την πρόσβαση των οχημάτων σε αυτά.
- 57 Αναλόγως του τρόπου με τον οποίο ορίστηκαν, τα κριτήρια και οι προϋποθέσεις που θεσπίζονται με την εν λόγω πράξη μπορούν, όπως επισήμανε η γενική εισαγγελέας στο σημείο 30 των προτάσεών της, να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στο αστικό περιβάλλον.
- 58 Συγκεκριμένα, τα εν λόγω κριτήρια και προϋποθέσεις ενδέχεται, όπως υπογράμμισε η Επιτροπή, να έχουν επίπτωση στον φωτισμό, στους ανέμους, στο αστικό τοπίο, στην ποιότητα του αέρα, στη βιοποικιλότητα, στη διαχείριση των υδάτων, στη βιωσιμότητα των κτιρίων και, γενικότερα, στις εκπομπές στη συγκεκριμένη ζώνη. Ειδικότερα, όπως αναφέρεται και στο προοίμιο της προσβαλλόμενης πράξης, ο όγκος και η διαρρύθμιση υψηλών κτιρίων είναι πιθανό να προκαλέσουν ανεπιθύμητες σκιές και ανέμους.
- 59 Υπό το πρίσμα των στοιχείων αυτών, των οποίων το υποστατό και το περιεχόμενο εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εκτιμήσει λαμβάνοντας υπόψη τη συγκεκριμένη πράξη, πρέπει να γίνει δεκτό ότι πράξη όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη εμπίπτει στην έννοια των «σχεδίων και προγραμμάτων», όπως αυτή ορίζεται στο άρθρο 3, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας ΣΕΠΕ, και πρέπει επομένως να υποβληθεί σε εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων.
- 60 Η εκτίμηση αυτή δεν κλονίζεται από την ένσταση της Βελγικής Κυβερνήσεως σχετικά με τη γενική διάσταση της επίμαχης στην κύρια δίκη ρυθμίσεως. Συγκεκριμένα, πέραν του ότι, όπως προκύπτει από το γράμμα του άρθρου 2, στοιχείο α', πρώτη περίπτωση, της οδηγίας ΣΕΠΕ, η έννοια των «σχεδίων και προγραμμάτων» μπορεί να καλύπτει κανονιστικές πράξεις που έχουν εκδοθεί μέσω νομοθετικής ή κανονιστικής οδού, η οδηγία αυτή δεν περιλαμβάνει ακριβώς ειδικές διατάξεις σχετικά με πολιτικές ή με γενικές ρυθμίσεις οι οποίες θα έχρηζαν οριοθετήσεως σε σχέση προς τα σχέδια και προγράμματα, κατά την έννοια της εν λόγω οδηγίας. Εξάλλου, το γεγονός ότι ΠΠΚΖ, όπως αυτός της κύριας δίκης, περιέχει γενικούς κανόνες, έχει έναν ορισμένο βαθμό αφαιρετικότητας και έχει ως σκοπό την ανάπτυξη της συνοικίας, αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα της προγραμματικής ή σχεδιαστικής διαστάσεώς του και δεν αποκλείει το ενδεχόμενο να εμπίπτει στην έννοια των «σχεδίων και προγραμμάτων» (βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση της 27ης Οκτωβρίου 2016, D'Oultremont κ.λπ., C-290/15, EU:C:2016:816, σκέψεις 52 και 53).

Ως προς την ενδεχόμενη σώρευση εκτιμήσεων των περιβαλλοντικών επιπτώσεων

- 61 Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι οι μεταγενέστερες αιτήσεις για την έκδοση αδειών δόμησης, των οποίων οι κανόνες σχετικά με το περιεχόμενο των φακέλων καθορίζονται από τον επίμαχο στην κύρια δίκη ΠΠΚΖ, θα υπόκεινται σε εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων.
- 62 Πρέπει να υπομνησθεί ότι θεμελιώδης σκοπός της οδηγίας ΣΕΠΕ είναι η υποβολή σε εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων των «σχεδίων και προγραμμάτων» τα οποία ενδέχεται να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον στο στάδιο της εκπονήσεως και πριν από την έγκρισή τους (βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση της 28ης Φεβρουαρίου 2012, Inter-Environnement Wallonie και Terre wallonne, C-41/11, EU:C:2012:103, σκέψη 40 καθώς και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

- 63 Συναφώς, όπως προκύπτει από το άρθρο 6, παράγραφος 2, της οδηγίας αυτής, η εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων θα πρέπει να πραγματοποιείται όσο το δυνατόν νωρίτερα, ώστε τα αποτελέσματά της να μπορούν ακόμη να επηρεάσουν ενδεχόμενες αποφάσεις. Πράγματι, ακριβώς κατά το στάδιο αυτό μπορούν να αναλυθούν οι διάφορες εναλλακτικές και να πραγματοποιηθούν οι στρατηγικές επιλογές.
- 64 Περαιτέρω, μολονότι το άρθρο 5, παράγραφος 3, της οδηγίας ΣΕΠΕ προβλέπει τη δυνατότητα να χρησιμοποιούνται οι χρήσιμες πληροφορίες που προέρχονται από άλλα επίπεδα λήψης αποφάσεων ή βάσει άλλου νομοθετήματος της Ένωσης, το άρθρο 11, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής διευκρινίζει ότι η εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων που διεξάγεται βάσει αυτής δεν θίγει τις απαιτήσεις της οδηγίας ΕΠΕ.
- 65 Επιπλέον, η εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων που διενεργείται βάσει της οδηγίας ΕΠΕ δεν μπορεί να απαλλάσσει από την υποχρέωση διενέργειας της εκτιμήσεως περιβαλλοντικών επιπτώσεων που προβλέπει η οδηγία ΣΕΠΕ, για την αντιμετώπιση των ιδιαίτερων περιβαλλοντικών πτυχών της.
- 66 Επομένως, όπως επισήμανε το αιτούν δικαστήριο, το γεγονός ότι οι μεταγενέστερες αιτήσεις για την έκδοση αδειών δόμησης θα υπόκεινται σε διαδικασία εκτίμησης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων κατά την έννοια της οδηγίας ΕΠΕ δεν μπορεί να θέσει υπό αμφισβήτηση την ανάγκη διενέργειας εκτίμησης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ενός σχεδίου ή προγράμματος που εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 3, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας ΣΕΠΕ και το οποίο καθορίζει το πλαίσιο εντός του οποίου θα επιτρέπονται τα εν λόγω πολεοδομικά σχέδια, εκτός αν η εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων του εν λόγω σχεδίου ή προγράμματος έχει ήδη διενεργηθεί, κατά την έννοια της σκέψης 42 της αποφάσεως της 22ας Μαρτίου 2012, *Inter-Environnement Bruxelles* κ.λπ. (C-567/10, EU:C:2012:159).
- 67 Κατόπιν όλων των προεκτεθέντων, στο υποβληθέν ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 2, στοιχείο α', το άρθρο 3, παράγραφος 1, και το άρθρο 3, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας ΣΕΠΕ έχουν την έννοια ότι περιφερειακός πολεοδομικός κανονισμός, όπως ο επίμαχος στην κύρια δίκη, για τον καθορισμό ορισμένων κανόνων για την εκτέλεση έργων που αφορούν ακίνητα, εμπίπτει στην έννοια των «σχεδίων και προγραμμάτων» που ενδέχεται να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον, κατά την έννοια της οδηγίας αυτής, και πρέπει, ως εκ τούτου, να υποβάλλεται σε εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 68 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπόμπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (δεύτερο τμήμα) αποφαινεται:

Το άρθρο 2, στοιχείο α', το άρθρο 3, παράγραφος 1, και το άρθρο 3, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας 2001/42/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 27ης Ιουνίου 2001, σχετικά με την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων, έχουν την έννοια ότι περιφερειακός πολεοδομικός κανονισμός, όπως αυτός της κύριας δίκης, για τον καθορισμό ορισμένων κανόνων για την εκτέλεση έργων που αφορούν ακίνητα, εμπίπτει στην έννοια των «σχεδίων και προγραμμάτων» που ενδέχεται να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον, κατά την έννοια της οδηγίας αυτής, και πρέπει, ως εκ τούτου, να υποβάλλεται σε εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων.

(υπογραφές)